

Prof. dr hab. Barbara Markiewicz
Instytut Filozofii
Uniwersytet Warszawski

Miejsce filozofii we współczesnym modelu szkolnictwa wyższego

1. Stanowisko Polskiego Towarzystwa Filozoficznego
2. Stanowisko Wydziału Filozofii i Socjologii UW

Na podstawie dwóch oficjalnych dokumentów:

Ad.1. Listu Przewodniczącego PTF prof. Stróżewskiego do Minister Nauki i Szkolnictwa Wyższego z 27.11.09 r. i wybiórczej z tego korespondencji (odpowiedź MszWiN Podsekretarz Stanu prof. Zbigniew Marciniak, Przew. Rady Głównej Szkolnictwa Wyższego prof. Józefa Lubacz,

Ad.2 Stanowiska Komisji Rady Wydziału FiS UW ds. analizy alternatywnych strategii rozwoju uczelni wyższych w Polsce.

Teza:

Środowiska związane z filozofią (socjologią) nadal uznają filozofię za centrum dyskursu humanistycznego i humanizującego. Nie dotyczy to jednak treści nauczania, gdyż jako podstawę przyjmuje się perspektywę sokratejską, czyli uznaje, iż to właściwa wiedza jest podstawą świadomego działania. Wiedza nie rozumiana jako określony zasób treści, ale wiedza dotycząca ograniczeń samej wiedzy (wiem, że nic nie wiem) oraz umiejętności pokonywania tego rodzaju ograniczeń. W ten sposób środowisko filozoficzne pojmuje także możliwości wychowawcze kształcenia wyższego – jako dążenie do wykształcenia postawy świadomego i odpowiedzialnego konsumenta wiedzy i obywatela.

Uzasadnienie:

PTF włączyło się w dyskusję o zmianie kształtu szkolnictwa wyższego jako organizacja pozarządowa, mająca w swym statucie punkt: „reprezentowanie potrzeb nauk filozoficznych wobec władz i społeczeństwa” - nauk filozoficznych i tych którzy się nimi zajmują – środowiska filozoficznego.

Wydział Filozofii i Socjologii przedstawiło swoje stanowisko w sprawie miejsca przedmiotów humanistycznych przy okazji zainicjowanej przez Rektora UW dyskusji w sprawie dwóch propozycji reformy szkolnictwa wyższego przygotowanej przez KRASP oraz przez konsorcjum Ernst&Young – Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową.

Stanowisko PTF:

Opracowane na podstawie listu dr hab. Eugeniusza Kośmickiego Kierownika Katedry Nauk Społecznych – krytyka funkcjonowania standardów nauczania na uczelniach wyższych, w związku z rugowaniem z programów przedmiotów humanistycznych.

1. Sprzeciw wobec redukcji przedmiotów humanistycznych z treści programowych na wyższych uczelniach.
2. Podkreślenie potrzeby wykształcenia filozoficznego w celu zapobieżenia jednostronności kształcenia wyższego (pragmatyzm); potrzeba świadomego kształtowania postaw etycznych. Potrzeba humanizacji przedmiotów technicznych (programy UNESCO).

Odpowiedź:

Prof. Marciniak zwrócił uwagę, iż zgodnie z obowiązującym, prawem o szkolnictwie wyższym plany studiów uchwalają rady podstawowych jednostek organizacyjnych uczelni. Standardy regulują 40% zakresu treści, pozostałe 60% należą do właściwości uczelni. Uczelnie techniczne

Uwaga: wymagania określone w V części standardu kształcenia poszerzają w dość kuriozalny sposób „treści humanistyczne” i o to toczy się spór.

„...do wyłącznej kompetencji rad podstawowych jednostek organizacyjnych uczelni prowadzących kształcenie na kierunkach studiów obejmujących nauki ścisłe i techniczne należy wprowadzenie do planów studiów i programów nauczania przedmiotów humanistycznych, w tym filozofii i etyki, w zakresie odpowiadającym profilowi kształcenia na danym kierunku studiów i zgodnie z wymaganiami określonymi w części V każdego standardu kształcenia dotyczącymi

- „treści humanistycznych, z zakresu ekonomii lub innych poszerzających wiedzę humanistyczną” – np. astronomia, fizyka, geodezja i kartografia, górnictwo i geologia, architektura i urbanistyka, budownictwo;
- „treści poszerzających wiedzę ogólną” – ekonomia, logistyka;
- „treści poszerzających wiedzę humanistyczną (z zakresu filozofii, socjologii i psychologii)”

Prof. Lubacz – wskazuje na zmianę tej sytuacji, kiedy wycofa się standardy na rzecz nowego sposobu kształtowania procesu dydaktycznego w uczelniach opis efektów nauczania nie przez treści lecz efekty, określające wiedzę umiejętności i postawy, składające się na Krajowe ramy Kwalifikacyjne.

„W procesie bolońskim kładzie się ogromny nacisk na to, by studia wyższe przygotowywały nie tylko do wykonywania zawodu, ale także do aktywnego życia obywatelskiego i do dalszego rozwoju indywidualnego.”

Stanowisko WFiS UW:

Nie programy nauczania, ale możliwość kształcenia w ogóle. Wskazanie na problemy wyższych uczelni:

1. umasowienie i komercjalizacja – potrzeba zarządzania masowością: wyraźniejsze różnicowania uczelni system „pośredniego kształcenia” (wyrównywanie szans).
2. **Potrzeba zróżnicowania celów kształcenia poprzez:**
  - a) **dopasowanie do rynku pracy**
  - b) **przekazywanie studentom umiejętności i ogólnego orientowania się w świecie**
  - c) **produkowania akademickiej kadry dydaktycznej**
  - d) **kształcenie badaczy**
  - e) **tworzenie elit kulturalnych i społecznych państwa**

Zastrzeżenia:

Opór wobec wychowawczych aspiracji szkół wyższych, w tym kształtowania postaw – to inny rodzaj indoktrynacji.